TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİMİ TARTIŞMALARI DEVAM EDİYOR

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Analiz No : 2017 / 9

24.02.2017

İstanbul Ermeni Patrikhanesinin Ruhani Kurul Başkanı Episkopos Sahak Maşalyanın 13 Şubatta makamından istifa ettiğini açıklaması, Türkiyedeki Ermeni topluluğu içerisinde zaten var olan yeni patrik seçimi tartışmasının daha da alevlenmesine sebep olmuştur.[1] Dışarıdan bakıldığında karmaşık görünen bu tartışmanın anlaşılabilmesi için, meselenin kökenine inilmesi gerekmektedir.

Türkiye Ermenileri Patriği II. Mesrob Mutafyan'ın 2008 yılından bu yana hastalığı sebebiyle görevini yerine getirememesinden dolayı, Türkiyedeki Ermeni topluluğunda yeni patriğin nasıl seçileceğine dair hâlâ devam etmekte olan ciddi bir anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Bu süreç içerisinde bir nevi ara formül olarak Başepiskopos Aram Ateşyan, 2010 yılında Patrik Genel Vekili olarak göreve atanmıştır. Kasım 2016da ise İstanbul Ermeni Patrikhanesi Ruhaniler Genel Meclisi toplanarak II. Mesrobu emekli etmeye karar vermiş ve patrik seçimi düzenleyeceğini açıklamıştır. Ancak bu karara rağmen Ermeni topluluğu içerisindeki tartışmalar dinmeyerek devam etmiştir. Bu aşamada tartışmaların iki temel odağı vardır:

1) Aram Ateşyanın Patrik Genel Vekili olarak yeni bir patrik seçilene kadar görevine devam etmesi. Ermeni topluluğunun bir kısmı, Patrik Genel Vekilliği makamının İstanbul Ermeni Patrikhanesi örf ve adetlerine uygun olmadığını savunarak bu makamın feshedilmesini istemektedirler. Ancak örf ve âdete aykırı itirazının ötesinde, Ateşyana yapılan itirazların siyasi bir boyutu vardır. Ateşyan, görev süresi boyunca Ermeni topluluğunun 1915 olaylarıyla ilgili son derece siyasileştirilmiş tartışmada bir araç haline getirilmesini, yani bu topluluğun siyasi amaçlarla kötüye kullanılmasına karşı çıkmıştır.[2] Bazı kesimlerin Ateşyanın bu sağduyulu tavrından duyduğu rahatsızlık, onun makamına yapılan eleştirilere neden olmuştur.

2) Patrik seçimi için Türkiye Cumhuriyeti devletinden izin alınması. Aram Ateşyan, patrik seçimi yapılabilmesi için Devletten seçim tarihi konusunda izin alınması gerektiğini

savunmaktadır. Ancak Patrikhane ve Ermeni topluluğu içerisindeki bir kesim ise Devletten izin alınmasına gerek olmadığını, sadece Devlete tarih konusunda bildirimde bulunulması gerektiğini savunmaktadır.

Bu tartışmalar devam ederken patrik seçimlerine aday olarak katılacağına dair ismi geçen ve Ateşyan karşıtı kesimlerce ön planda tutulan İstanbul Ermeni Patrikhanesinin Ruhani Kurul Başkanı Episkopos Sahak Maşalyan, 13 Şubatta yayınladığı bir mektupla makamından istifa ettiğini ve patrik adayı olmayacağını açıklamıştır.[3] Çok sert bir dille kaleme aldığı mektubunda Maşalyan patrik seçimi meselenin hâlâ sonuçlanamamış olmasından dolayı hem Ateşyanı, hem Patrikhaneyi hem de Ermeni topluluğunu ağır bir şekilde suçlamış ve patrik seçimi meselesi yüzünden Patrikhane ve Ermeni topluluğunun içinde bulunduğu durumdan artık adeta tiksindiğini ifade etmiştir. Maşalyanın istifa mektubunda yönelttiği suçlamaların ne kadar gerçeği yansıttığı bilinmemektedir. Maşalyanın, sürekli olarak öne çıkarılmasına rağmen patrik seçiminde istediği konuma gelememiş olmanın getirdiği bir öfkeyle de bu denli ağır bir istifa mektubu yazmış olması gözardı edilemeyecek bir olasılıktır. Nitekim Maşalyanın istifası, Ermeni topluluğunun (Türkiyede Agos gazetesinin öncülük ettiği) Ateşyan karşıtı kesimi tarafından mertçe bir davranış olarak karşılansa da, bir diğer kesim ise istifa edişini, istifa ediş şeklini ve kullandığı aşağılayıcı sözleri uygun bulmamıştır.[4]

Maşalyanın istifa ettiğini açıklaması, patrik seçimi ile ilgili tartışmayı daha da alevlendirmiş ve aynı zaman diliminde iki çelişkili toplantı yapılmasına sebep olmuştur.

16 Şubatta aralarında Aram Ateşyan ve (istifa ettiğini açıklamasına rağmen) Sahak Maşalyanın olduğu 13 yetkili kişi toplantı düzenleyerek patrik seçimi ile ilgili bir protokol hazırlamıştır.[5] Protokole göre patriklik seçimine kadar Ateşyan Patrik Genel Vekilliğine devam edecektir. Patrik seçiminin tahmini olarak 28 Mayısta yapılması öngörülmüştür. Burada belirtilmesi gereken bir husus, bu tarihe yönelik herhangi bir resmi onay alınmamış olmasıdır. Ancak Maşalyan istifa mektubunda, patrik seçimi meselesinin Ermeni topluluğunun bir önde geleni tarafından Sayın Cumhurbaşkanımız ile görüşüldüğünü belirtmiştir. Maşalyan, görüşmede bu meselenin anayasa değişikliğiyle ilgili Nisan ayında yapılması öngörülen halk oylamasından sonra ele alınacağının belirtildiğini ifade etmiştir. [6]

13 kişilik toplantının yapıldığı zaman diliminde, patrik seçimi konusunda Ermeni topluluğu mensupları daha geniş katılımla bir başka toplantı gerçekleştirmiştir. Bu geniş katılımlı toplantıya katılanlar, protokolü imzalayanların kendilerinden habersiz daha önceden bir toplantı yaptığını belirterek şikâyette bulunmuştur. Daha geniş katılımlı olan toplantı sırasında, Ermeni topluluğu arasında sergilenen bu çelişkili davranışlar sebebiyle arbede noktasına varan tartışmalar çıkmıştır.[7]

Hem Türkiyedeki hem de yurt dışındaki Ermeni basını takip edilecek olursa, patrik seçiminin artık ruhani bir mesele olmaktan çıkıp; ağır suçlamaların yapıldığı, kavgaya varan tartışmaların çıktığı siyasi bir mücadeleye ve bir güç çekişmesine dönüştüğü gözler önüne serilmektedir.

Tüm bunlara ilaveten, patrik seçimi tartışmasına (Erivan yakınlarındaki) Eçmiadzin Ermeni

Katolikosluğunun ruhani lideri II. Karekin de dışarıdan müdahale etmiştir. 16 Şubat protokolünün usulsüz olduğunu iddia eden II. Karekin, istişarelerde bulunulması için patrik seçimlerinde aday olarak isimleri geçen Aram Ateşyan, Almanyadaki Ermenilerin ruhani lideri Başepiskopos Karekin Bekjian ve aday olmayacağına açıklamasına rağmen Sahak Maşalyanı Eçmiadzine davet etmiştir (bir diğer aday olan Ermenistanın Gugark bölgesi ruhani lideri Başepiskopos Sebuh Çulcuyan da muhtemelen orada olacaktır).[8] Ancak burada belirtilmesi gereken bir husus, Ermeni Apostolik Kilisesinin dört ana merkezinin idari bağımsızlığı bulunduğudur (bu dört ana merkezden bir tanesi İstanbul Ermeni Patrikhanesidir). Yani İstanbul Ermeni Patrikhanesi patrik seçimini bağımsız bir şekilde yapar ve bu konuda Ermeni Apostolik Kilisesinin diğer makamlarından talimat almak gibi bir zorunluğu yoktur. Dolayısıyla II. Karekin yetkisini aşan bir çağrıda bulunmuş ve bağımsız bir kuruluşun iç meselesine müdahale etmiştir. Nitekim Aram Ateşyan II. Karekinin davetini kabul etmiş olsa da, İstanbul Ermeni Patrikhanesi Ateşyanın Eçmiadzin ziyareti öncesinde şu açıklamayı yapmıştır:

> *İstanbul Ermeni Patrikliği yönetsel olarak özerk bir konumdadır. Dolayısıyla, seçim sürecinin Patriklik Makamımızın bünyesinin dışından idame ettirilemeyeceği aşikardır. Bu anlamda, herhangi bir yönlendirme ihtimali söz konusu değildir.[9]*

Diğer taraftan Eçmiadzin Katolikosu II. Karekinin İstanbul Patrik Genel Vekili Ateşyanı davet etmesi yadırganacak bir durumdur. Zira Ateşyan, Alman Federal Meclisinin 1915 olaylarını soykırım olarak niteleyen kararına karşı çıkarak Sayın Cumhurbaşkanımıza bir mektup yazmasından dolayı, Türkiyede Agos gazetesinin de ön aldığı bir karalama kampanyasına ve hain suçlamasına maruz kalmıştı. Roma Katolik Kilisesi ruhani lideri Papa Fransuvanın Haziran 2016 Ermenistan ziyareti sırasında gerçekleştirilen törene Ateşyan davet edilmemiş, II. Karekin tarafından dışlanmıştı. Bu nedenle Ateşyan, II. Karekine davetini kabul etmediğini bildirerek tepkisini ortaya koyabilirdi. Ateşyanın böyle bir tepkisi eşi benzeri olmayan bir durum olmazdı. Zira yakın geçmişte üst düzey Kilise yetkilileri arasında tartışmaların çıktığı ve tepkilerin ortaya konulduğu vakalar olmuştur. Kudüs Ermeni Patriği Nurhan Manugyanın II. Karekine yönelik herkesçe bilinen çok ağır suçlamaları ve II. Karekine karşı ortaya koyduğu sert tavır bu vakalara bir örnektir.[10]

Eçmiadzinde II. Karekin ile üç (muhtemelen dört) İstanbul Patriği adayı arasında yapılacak toplantının 23 Şubatta başladığı belirtilmiştir.[11] Toplantı içeriği hakkında önümüzdeki günlerde muhtemelen bazı bilgiler basına yansımaya başlayacaktır.

Bir önceki yazımızda belirttiğimiz gibi,

> *Patrik adayları nasıl belirlenir, patrik nasıl seçilir tabiatıyla Patrikhanenin ve Ermeni topluluğunun karar vereceği bir konudur. Önemli olan, yeni bir patrik seçilecekse, seçilecek patriğin Ermeni topluluğunu kötüye kullanmayı ve Türkiyeye zarar vermeyi amaçlayan siyasi entrikalardan uzak duran, Türk-Ermeni ilişkilerinin geliştirilmesine önem veren birisi olmasıdır.[12]*

Bu bakımdan Türkiyeye karşı önyargılı tutumuyla tanınan ve kendi ihtirasları doğrultusunda Ermeni Apostolik Kilisene vahim zararlar vermekle sıklıkla suçlanan II. Karekinin,[13] yetkisini aşarak yeni İstanbul patriğinin seçimine dışarıdan yaptığı

müdahalenin ne Türk-Ermeni ilişkilerine, ne de Türkiye'deki Ermeni topluluğuna bir fayda sağlamayacağı aşikardır. En sağlıklı olan, yeni İstanbul patriğinin seçilmesinin dış müdahalelerden uzak ve olabildiğince yaygın bir toplumsal uzlaşı içerisinde gerçekleştirilmesi olacaktır.

Fotoğraf: Agos

[1] Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi, *AVİM*, 10.11.2016, http://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-YINE-ALEVLENDI

[2] Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi.

[3] Maşalyan ifşa ederek istifa etti, *Agos*, 17.02.2017, s. 5.

[4] Miran Manukyan, Maşalyanın gitmesi kayıp olur, *Agos*, 17.02.2017, s. 7.

[5] 28 Mayıs tahmini Patrik seçim tarihi olarak belirlendi, *Ermeni Haber Ajansı*, 17.02.2017, http://www.ermenihaber.am/tr/news/2017/02/17/Patrik-se%C3%A7imi/99483

[6] Maşalyan ifşa ederek istifa etti, s. 5.

[7] 28 Mayıs tahmini Patrik seçim tarihi olarak belirlendi.

[8] Miran Manukyan, Katolikos II. Karekin protokolü askıya aldı, Ateşyan ve Maşalyanı Eçmiadzine çağırdı, *Agos*, 17.02.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17746/katolikos-ii-karekin-protokolu-askiya-aldi-atesyan-ve-masalyani-ecmiadzine-cagirdi

[9] Patrikhane'den Eçmiadzin ziyareti öncesi açıklama: Yönlendirme ihtimali söz konusu değil, *Agos*, 20.02.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17761/patrikhane-den-ecmiadzin-ziyareti-oncesi-aciklama-yonlendirme-ihtimali-soz-konusu-degil

[10] Mehmet Oğuzhan Tulun, Katolikos II. Karekin-Patrik Manugyan Tartışması Ve 2015 Kilise Genelgesi, *AVİM*, 13.01.2015, http://avim.org.tr/tr/Yorum/KATOLIKOS-II-KAREKIN-PATRIK-MANUGYAN-TARTISMASI-VE-2015-KILISE-GENELGESI

[11] Episkoposların Eçmiadzin temasları Perşembe başlayacak, *Agos*, 21.02.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17774/episkoposlarin-ecmiadzin-temaslari-persembe-baslayacak

[12] Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi.

[13] Mehmet Oğuzhan Tulun, Ermeni Apostolik Kilisesi'nde Yaşanan Anlaşmazlıklar, *AVİM Rapor No: 4*, Şubat 2014, http://avim.org.tr/images/uploads/Rapor/RAPOR-4-yeni.pdf

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİMİ TARTIŞMALARI DEVAM EDİYOR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2017 / 9. Şubat 24. Erişim Kasım 04, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-DEVAM-EDIYOR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır